

(2022.), da spomenemo samo neke. Zajedno sa svojim kolegama filozofima drugih usmjerenja nisu imali sreće da se u miru posve posvete znanstvenim i stručnim pitanjima koja su ih zanimala, nego su se neprekidno uključivali, ovako ili onako, u obranu imena i društvenoga položaja hrvatskoga jezika pokazujući da je on poseban jezični sustav, od svih drugih odvojen posebnim osobinama i posebnom poviješću.

Stjepan Damjanović

stjepan.damjanovic@zg.ht.hr

<https://doi.org/10.22210/jezik.2022.69.18>

U PRILOG *DVOTOČJU* I *TROTOČJU*

Jadranka Nemeth-Jajić

Uvod

Uovome se radu razmatraju nazivi *dvotočje* i *trotočje*, do nedavno upotrebljavani u hrvatskim pravopisnim priručnicima koji su bili odobreni za školsku uporabu. U Hrvatskome pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je sada u školskoj uporabi, promijenjeni su u *dvotočku* i *trotočku*. I jedni i drugi imaju pak svoju povijest uporabe u hrvatskome jeziku, u kojem su potvrđena oba para naziva, no u normativnom pogledu danas im se različito pristupa. U radu se preispituje tvorbeni obrazac po kojem su tvoreni nazivi *dvotočje* i *trotočje*, osvrće se na povijest njihove uporabe u jezikoslovnim, ponajprije pravopisnim priručnicima te se zaključuje da se iz suvremene uporabe ne bi trebali potiskivati.

Dvotočje i dvotočka, trotočje i trotočka

Dvotočje i *dvotočka*, *trotočje* i *trotočka* pripadaju pravopisnom nazivlju, a stavaju se u rečenične znakove ili razgotke i u pravopisne znakove. U pravopisnome nazivoslovnom sustavu usklađeni su nazivi *dvotočje* i *trotočje*, *dvotočka* i *trotočka*, te se u uporabi pojavljuju kao sinonimni parovi. Zagleda li se u suvremene jednojezične rječnike u kojima se određuje njihovo značenje, zamjećuje se da im se s normativnoga gledišta različito pristupa.

U Anićevu Rječniku hrvatskoga jezika (1998.) prednost je dana *dvotočki* s obzirom na to da je taj naziv uvršten u rječničku natuknicu, ali se bez normativne odrednice kao sinonimni naziv navodi *dvotočje*:

„ž {*dat. jed* dvòtočki, *gen. mn* dvòtočākā/dvòtočki} pravopisni znak u užem smislu (:), upotrebljava se da se ono što za njom slijedi nabroji, objasni, nešto navede ili da razvije tekst, dvotočje“.

U Rječniku hrvatskoga jezika u izdanju Leksikografskoga zavoda „Miroslav Krleža“ i Školske knjige (RHJLZ) (2000.) uz rječničku natuknicu *dvotočje* navedena je uputnica na *dvotočku*, a *dvotočka* se ne definira, nego samo opisuje kao „pravopisni znak od dvije točke položene jedna iznad druge“.

Uputnica na *dvotočku* uz natuknicu *dvotočje* navedena je i u Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika (VRH) (2015.), a *dvotočka* se definira kao

„1. razgodak (:) koji označuje stanku, promjenu intonacije ili jačine glasa ispred upravnoga govora ili nabiranja 2. pravopisni znak (:) koji se piše između dvaju brojeva da se označi omjer“.

U mrežnom izdanju Hrvatske enciklopedije prednost se daje nazivu *dvotočje* s obzirom na to da se sinonimni nazivi *dvije točke* i *dvotočka* donose u zagradama:

„**dvotočje (dvije točke, dvotočka)**, interpunkcijski znak (razgodak) koji se upotrebljava unutar rečenice i u tekstu: 1) za objašnjavanje čega s lijeve strane, npr. *Svi su oni isti: učenici kao i učitelji*; 2) u upravnom govoru ispred tzv. tuđih riječi koje dolaze u navodnicima, npr. *Odmah je odgovorio: »To se vas ne tiče«*; 3) u asindetskim složenim rečenicama zavisnoga tipa, i to (a) kada u prvoj surečenici (klauzi) dolaze glagoli govorenja, mišljenja, osjećanja i sl., npr. *Svi smo se složili: sastanka danas neće biti*; (b) kada u prvoj surečenici dolaze zamjenice, zamjenički pridjevi ili zamjenički prilozi kataforičkoga tipa, npr. *Još samo ovo: svi ćemo mi uskoro doći na red*; (c) u nabiranjju, npr. *Nalovili su puno divljači: zečeva, fazana, lisica, jelena i divljih svinja*; 4) za razvijanje teksta (posebno često u tekstovima administrativnoga i znanstvenoga stila), npr. *Za uspjeh je potrebno troje: biti nadaren, biti uporan i biti dobra zdravlja*.“

U Hrvatskome školskom rječniku Mije Lončarića i Ante Bičanića (1998.) kao ravnopravne supostoje obje natuknice, *dvotočje* i *dvotočka*, no kao i druge natuknice u tom rječniku one se ne definiraju jer su u rječnik uvrštene samo one riječi hrvatskoga standardnoga jezika koje zbog svojih gramatičkih oblika ili zbog pravopisa korisnike mogu dovoditi u nedoumicu (usp. Lončarić i Bičanić, 1998.: VII.).

U mrežnom izdanju Školskoga rječnika hrvatskoga jezika Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji inače promiče nazive *dvotočka* i *trotočka*, definiraju se natuknice *dvotočje* i *trotočje*, uz koje se kao sinonimni nazivi navode *dvotočka* i *trotočka*:

„dvòtōčje

im. s. ⟨G dvòtōčja⟩ *pravop.* 1. razgodak (:) koji označuje stanku, promjenu intonacije ili jačine glasa ispred upravnoga govora ili nabiranja 2. pravopisni znak (:) koji se piše između dvaju brojeva da se označi omjer; SIN. (dvotočka)“

„tròtōčje

im. s. ⟨G tròtōčja; mn. N tròtōčja, G tròtōčjā⟩ *pravop.* razgodak (...) koji pokazuje da je tekst namjerno prekinut ili izostavljen; sin. (trotočka)“.

Natuknicā *trotočje* i *trotočka* nema ni u Anićevu Rječniku hrvatskoga jezika ni u RHJLZ-u. Natuknica *trotočje* nalazi se u VRH-u s uputnicom na *trotočku*:

„*im s* {tròtòčje; G -a; mn N -a, G -ā} PRAVOP pravopisni znak (...), razgodak koji pokazuje da je tekst namjerno prekinut ili izostavljen [staviti trotočje] → **trotočka**“.

U mrežnom izdanju Hrvatske enciklopedije kao rječničke natuknice ne navode se ni *trotočje* ni *trotočka*, no pri definiranju natuknice *točka* rabe se nazivi *dvotočje* i *trotočje*:

„točka.

1. Interpunkcijski znak koji se u suvremenim ortografijama europske tradicije koristi za razdvajanje rečenica. U grčkom pisanju koristila se samostalno, ili u višestrukoj kombinaciji (dvotočje, trotočje, četiri točke, pet točaka), za razgođivanje manjih ili većih sintaktičkih cjelina.“

Prema tomu, razmatranim sinonimnim parovima jednojezični rječnici hrvatskoga jezika i Hrvatska enciklopedija pristupaju dvojako, kao normativno jednakovrijednima ili normativnu prednost daju jednomu ili drugomu paru naziva. U Hrvatskome pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013.) *dvotočje* i *trotočje* dopušteni su nazivi, a normativna je prednost, kako navode Hudeček i Mihaljević, zbog tvorbene sustavnosti dana nazivima *dvotočka* i *trotočka* (2018.: 55.). Valjalo bi stoga preispitati tvorbenu obrazac po kojem su tvoreni nazivi *dvotočje* i *trotočje* te njihov odnos s drugim tvorenica toga tipa.

Tvorbene načini i značenje tvorenica tvorenih sufiksom *-je* opisani su u Babićevoj *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku* (¹1986., ²1991., ³2002.). Sufiks *-je* sudjeluje u sufiksnoj, prefiksno-sufiksnoj i u složeno-sufiksnoj tvorbi te se pojavljuje u izvedenicama i složenicama. Tvorenice sa sufiksom *-je* u složeno-sufiksnoj tvorbi, kojoj pripadaju razmatrane složenice *dvotočje* i *trotočje*, razvrstavaju se ovisno o svojim sastavnim dijelovima u nekoliko tipova. Najčešće su one tvorene po tipu *im. + o + glag. + -je* (*bogoljublje, čovjekoljublje, domoljublje, bogoslužje...*), dok su one tvorene po drugim navedenim tipovima rjeđe (Babić, 1986.: 134. – 135.; 2002.: 164. – 165.). Tako slaganjem dviju imeničkih osnova (*im. + o + im. + -je*) nastaju složenice koje označuju osobinu (*čudoređe*), doba (*praskozorje*), mjesto (*vinogorje*). Tvorenice s pridjevnom osnovom u prvome dijelu (*prid. + o + im. + -je*) najčešće označuju osobinu, svojstvo, stanje (*bistrumlje, blagoglasje, malodušje...*), a imaju i mjesno značenje (*Sredozemlje*). Kao tvorbena tip također je izdvojen obrazac s pridjevnom osnovom u prvome i s glagolskom osnovom u drugome dijelu (*prid. + o + glag. + -je*), u izdanju iz 1986. oprimjeren trima primjerima (*samoljublje, samovlađe, svetogrđe*) kojima je u izdanju iz 2002. pridružen i primjer *krivosuđe*. *Dvotočje* se pak uvrštava u tip tvorenica nastalih slaganjem broja i imenice (*br. + o + im + -je*) koje označuju razdoblja, stanje i znak, a imaju i mjesno značenje:

„Po tipu *br. + o + im. + -je* načinjeno je nekoliko imenica koje označuju razdoblja: *sedmodnevlje, trodnevlje, dvomjesečje, tromjesečje, stoljeće*, bez spojnika *desetljeće, tisućljeće*.“

Mjesno značenje imaju: *dvopūće, trograđe, trotrgovlje* (tri grada, tri trga kao cjelina).

Stanje označuje *dvovlašće*, *dvoetažje*, *jednoglasje*, *četverostranačje*, a znak *dvotočje* (:).“ (Babić, 2002.: 165.)¹

Riječ *dvotočje* dakle je izrijekom naveden primjer kojemu se onda može pridružiti i *trotočje*. Babić navodi još četiri tipa složeno-sufiksalne tvorbe sa sufiksom *-je* te pripominje da ih čini samo po koja tvorenica. Tvorenicama *grizodušje* i *križopuće* oprimjeren je tip *gl. + o + im. + -je*, tvorenicom *sebeljublje* tip *zam. + o + glag. + -je*, tvorenicom *višeglasje* tip *pril. + o + im. + -je*, kojemu je u izdanju iz 2002. dodano i *višestranačje*, i tvorenicom *pravosuđe* tip *pril. + o + gl. + -je* (usp. Babić, 1986.: 135.; 2002.: 165.).

U uporabi su potvrđeni i drugi primjeri tvorbenoga tipa sa sufiksom *-je* složenoga od broja u prvome i imenice u drugome dijelu tvorenice, npr.: *Petoknjižje*, *dvostraničje*, *jednostranačje*, *dvostranačje*, *jednoglasje*, *dvoglasje*, *troglasje*, od kojih se *Petoknjižje* i *dvostraničje* (kao i *dvotočje* i *trotočje*) mogu uvrstiti u zbirne imenice; prvih pet knjiga Staroga zavjeta uzetih kao cjelina, dvije stranice knjige uzete kao cjelina. Takvu se tumačenju ne opiru ni *dvotočje* ni *trotočje*: dvije odnosno tri točke uzete kao jedna cjelina, tako da razmatrane tvorenice nisu u neskladu s tvorbenim sustavom hrvatskoga jezika, nego ulaze u sustavne tvorbeno odnose.

U uporabi *dvotočje* i *trotočje* potvrđuju značenje rečeničnoga/pravopisnoga znaka. Uporaba također potvrđuje prilagodbu znaka *trotočja* potrebama mrežnih oznaka, pri čem se javlja znak *okomito trotočje*:

„Integracije pomoćnika za njegu

Na stranici Namjere agenta Dialogflowa kliknite okomito trotočje (:i) i odaberite Prenesi namjeru.“ (1.)²

Nazivoslovna uporaba tvorenice *trotočje*, osim u jezikoslovlju, također je potvrđena u strojarstvu. Kao dijelovi traktora razlikuju se naime *prednje* i *stražnje trotočje*, koji se ne bi ni mogli zamijeniti *trotočkom*:

„Priključci se priključuju na traktor u tri točke na takozvano ‘trotočje’. (...) Ovisno o traktoru, pomoću trotočja možemo dizati priključke mase do 10000 kg.“ (2.);

„Opcijsko, potpuno integrirano prednje trotočje ima kapacitet podizanja i do 5,200 kg, dok stražnje trotočje pruža snagu podizanja 9208 kg.“ (3.);

„Jednostavno i brzo se ugrađuje (traktorski posipač, op. a.) na stražnje trotočje, a pogonjen je preko hidrauličkog sustava traktora ili zasebnog hidrauličkog sustava.“ (4.)

Valja upozoriti i na služenje tvorbenim mogućnostima toga tvorbenoga tipa što oprimjeruje prigodna tvorenica *stotočje* upotrijebljena u mrežnoj komunikaciji:

„primjer bi bio u pisanju.. obožavam dvotočja, trotočja, stotočja.. uvijek imam još nešto za dodat... i ostavljam“ (5.).

¹ U trećem izdanju Babićeve *Tvorbe riječi u hrvatskome književnome jeziku* (2002.) taj je tvorbeni tip proširen tvorenicama s mjesnim značenjem, a za ostala značenja dodani su primjeri *sedmodnevlje*, *trodnevlje*, *dvoetažje*, *jednoglasje*, *četverostranačje*.

² Primjeri od 1. do 5. preuzeti su s mreže.

Povijest uporabe sinonimnih parova naziva zrcali težak put što ga je hrvatski jezik u svojoj novijoj povijesti prolazio prema nesmetanu razvitku. Babić – Finka – Mogušev Hrvatski pravopis (1994.),³ koji je nakon pretiska pravopisa iz 1971. (tzv. Londonca) prvi objavljen u samostalnoj hrvatskoj državi, dotadašnju *dvotočku* i *trotočku* zamjenjuje *dvotočjem* i *trotočjem*, nazivima što ih zadržava i u svim sljedećim izdanjima (1995., 1996., 2000.). Takva je odluka bila u skladu s pojačanom skrbi o hrvatskome jeziku u posljednjem desetljeću 20. stoljeća kada u uporabu ulaze mnoge do tada potiskivane i zabranjivane hrvatske riječi. *Dvotočje* je tako oživljenica, a naziv je bio u uporabi već početkom 20. stoljeća,⁴ dok je *trotočje* novotvorenica stvorena po uzoru na *dvotočje* radi sustavnosti naziva. U svojim gramatikama Florschütz (1907.: 3.), kojemu se priznaje njegovanje hrvatskih posebnosti (usp. Ham, 2006.: 159.), ali i Maretić (1901.: 284.; 1913.: 24.), rabe naziv *dvotočje*. *Dvotočje* se nalazi i u trećem prerađenome izdanju Hrvatskoga pravopisa Ivana Broza, koji je priredio Dragutin Boranić (1911.: 72.), dok sam Broz u svojem Hrvatskome pravopisu rabi dvorječni naziv *dvije točke* (1892.: 59., 65., 67.).⁵ Nakon stupanja na snagu Pravopisnoga uputstva za sve osnovne, srednje i stručne škole Kraljevine S. H. S. 1929., u jezičnoj politici izraza unitarističkih posezanja, *dvotočje* se kao naziv gubi, a *dvije točke* u prerađenim izdanjima Boranićeva Pravopisa hrvatskoga ili srpskoga jezika (1930., 1934., 1937.)⁶ postaju *dvije tačke*. Zanimljivo je spomenuti i naziv *dvotačka* upotrijebljen u Repetitoriju hrvatske slovnice Joze Dujmušića (1933.: 182.). Njegova slovnica nije doduše ocijenjena vrsnom gramatikom, niti je svojedobno imala normativnoga utjecaja (Ham, 2006.: 183., 179.), no riječ je o autoru koji je inače osporavao srpska jezična nametanja i na nazivoslovnoj razini uglavnom slijedio hrvatsku tradiciju (usp. Ham 2006.: 182.), pa je i Dujmušićeva *dvotačka* pokazatelj normativnih prijeloma i mijena

³ Autori u Predgovoru tumače zašto je novoobjavljeni pravopis priređen kao drugo izdanje: „Objavljajući 1990. godine pretisak *Hrvatskoga pravopisa*, u pogovoru smo naveli da ćemo ga doraditi, kao što je bilo zamišljeno i kao što se to redovito čini u novim izdanjima, jer nam od prvoga izdanja 1971. godine do pretiska, zbog poznatih razloga, to nije bilo omogućeno. Ovo je zapravo naše redovito drugo, doradeno izdanje *Hrvatskoga pravopisa*, jer se dva londonska izdanja i pretisak ne mogu zbog posebnih okolnosti smatrati normalnim izdanjima kakva bi bila da je *Hrvatski pravopis* izlazio u sredećenim prilikama.“ (Babić – Finka – Moguš, 1994.)

⁴ Istraživanja Valentina Putanca pokazala su da se naziv *dvotočje* prvi put javlja u Vitezovićevu rukopisnom rječniku *Lexicon latino-illyricum* koncem 17. i početkom 18. stoljeća. U tom se rječniku nalazi i najstarija potvrda za *dvotočku*, ali u neobičnom obliku *dvojtočka*. Drugu potvrdu za *dvotočku* Putanac nalazi u Srpskoj gramatici (Beograd, 1949.) Petra Ninkovića koju citira Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika SANU (sv. IV., 1966.). U Akademijinu rječniku nema natuknice *dvotačka*, a u Simeonovu Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva (Zagreb, 1969.) nalazi se samo oblik *dvotočje* (Putanec, 1976.: 145. – 146.).

⁵ Ilirski gramatičari i pravopisci, primjerice Babukić i Partaš, za *točku* i *dvotočje* rabe nazive *piknja*, *dvopiknja* (usp. Putanec 1976.: 146), a tako i predstavnici Zagrebačke filološke škole, primjerice Weber u *Skladnji ilirskoga jezika za niže gimnazije* ima *piknja*, *dvě piknje* (1959. [2005.]: 165.).

⁶ Naslov pravopisa izmijenjen je u šestom (1934.) i sedmom (1937.) izdanju u *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika*.

„kroz koje je prolazio hrvatski jezik u prvoj polovici 20. st., u vrijeme unitarističke gradbe zajedničke države i zajedničkoga jezika“ (Ham, 2006: 183).

Potkraj tridesetih godina prošloga stoljeća u uporabi je i hrvatski lik dvorječnoga naziva *dvije točke* (usp. Soljačićev Repetitorij hrvatskosrpske gramatike i pravopisa, 1938.: 93.), a početkom četrdesetih, vraćanjem u školsku uporabu Florschützove gramatike,⁷ ponovno i jednorječni naziv *dvotočje*, za koji se također odlučuju Franjo Čipra i Bratoljub Klaić u svojem Hrvatskom pravopisu (1944.: 105.).

Nakon 1945. naziv *dvotočje* pada u zaborav. U Boranićevu Pravopisu hrvatskoga ili srpskoga jezika iz 1947. u uporabi je naziv *dvije točke* koji se prema postavkama Novosadskoga dogovora mijenja u *dvije tačke* (usp. školsko izdanje Pravopisa hrvatskosrpskoga jezika, 1960.). Uslijedio je otpor unitarističkim nasrtajima na hrvatski jezik, pa je vraćen i naziv *dvije točke*, a kako jednorječne tvorenice u načelu imaju normativnu prednost, u jezikoslovnim je priručnicima prevladao naziv *dvotočka*: u Babić – Finka – Moguševu Hrvatskome pravopisu 1971., u Pavešićevu Jezičnom savjetniku s gramatikom (1971.: 431.), u Priručnoj gramatici hrvatskoga književnog jezika Eugenije Barić i sur. (1979.), u Anić – Silićevu pravopisu (1986.). U prvome izdanju Katičićeve Sintakse hrvatskoga književnog jezika objavljenomu 1986. prevladava naziv *dvije točke: dvjema točkama* (str. 344.), *dvije točke* (str. 346.), *dviju točaka* (str. 346.), a jedanput je upotrijebljen i naziv *dvotočka* (str. 355.). U izdanju iz 2002. prevladava *dvotočka*, upotrijebljena devet puta, dok je naziv *dvije točke* upotrijebljen dvaput. U Težak – Babićevoj Gramatici hrvatskoga jezika: priručniku za osnovno jezično obrazovanje, koja je od hrvatskih gramatika doživjela najviše izdanja, njih osamnaest,⁸ *dvotočka* se zamjenjuje *dvotočjem* od 12. prerađenoga i dopunjenoga izdanja 2000. godine, te se naziv *dvotočje* nalazi i u sljedećim ponovljenim izdanjima, sve do posljednjega, objavljenoga 2016. Preglednosti radi, nazive donosimo i u tabličnome prikazu.⁹

Tablica 1. Razmatrani nazivi u hrvatskim pravopisima i gramatikama

Autor(i) i naslov	Godina	Nazivi
Ivan Broz, Hrvatski pravopis	1892.	dvije točke
Tomo Maretić, Gramatika hrvatskoga jezika za niže razrede srednjih škola	1901.	dvotočje

⁷ Doktora Josipa Florschütza Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika za srednje i slične škole odobrena je kao privremeni udžbenik u Banovini Hrvatskoj 1940., a njezino prerađeno i prenaslovljeno izdanje, Hrvatska slovnica za srednje i slične škole, odobreno je 1943. u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (usp. Samardžija, 1993.: 23. – 24.).

⁸ Prvo izdanje 1966. naslovljeno je Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika za osnovne i druge škole. Od šestoga, prerađenog izdanja iz 1973. u naslovu se nalazi samo hrvatsko ime jezika, Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika, što nije odgovaralo tadašnjoj vlasti, te je to izdanje bilo zabranjeno zbog političkih razloga (usp. Brlobaš i Znika, 2018.: 121.).

⁹ Kako je riječ o rečeničnim i pravopisnim znakovima, ti se nazivi ne pojavljuju u svim gramatikama. U gramatikama se pojavljuje naziv *dvotočje/dvotočka/dvije točke* uglavnom vezano uz obradu upravnoga i neupravnoga govora.

Josip Florschütz, Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole	1905.	dvotočje
Dragutin Boranić (priređivač), Dra. Ivana Broza Hrvatski pravopis	⁵ 1911.	dvotočje
Tomo Maretić, Hrvatska ili srpska gramatika za srednje škole	⁴ 1913.	dvotočje
Dragutin Boranić, Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika	1930.	dvije tačke
Jozo Dujmušić, Repetitorij hrvatske slovnice	1933.	dvotačka
Marko Soljačić, Repetitorij hrvatskosrpske gramatike i pravopisa	1938.	dvije točke
Franjo Cipra i Adolf Bratoljub Klaić (uz suradnju članova Ureda za hrvatski jezik), Hrvatski pravopis	1944.	dvotočje
Dragutin Boranić, Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika	1947.	dvije točke tri točke
Pravopisna komisija (priredili Ljudevit Jonke – Mihailo Stevanović), Pravopis hrvatskosrpskoga jezika. Školsko izdanje	1960.	dvije tačke
Slavko Pavešić, Jezični savjetnik s gramatikom	1971.	dvotočka
Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš, Hrvatski pravopis	1971.	dvotočka tri točke
Eugenija Barić, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević i Marija Znika, Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika	1979.	dvotočka
Vladimir Anić i Josip Silić, Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika	1986.	dvotočka trotočka
Radoslav Katičić, Sintaksa hrvatskoga književnog jezika: nacrt za gramatiku	1986.	dvije točke dvotočka
Stjepko Težak i Stjepan Babić, Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje	⁸ 1992.	dvotočka
Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš, Hrvatski pravopis	1994.	dvotočje trotočje
Eugenija Barić, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević i Marija Znika, Hrvatska gramatika	³ 1995.	dvotočka
Dragutin Raguž, Praktična hrvatska gramatika	1997.	dvotočje
Stjepko Težak i Stjepan Babić, Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje	¹² 2000.	dvotočje
Vladimir Anić i Josip Silić, Pravopis hrvatskoga jezika	2001.	dvotočka trotočka
Radoslav Katičić, Sintaksa hrvatskoga književnog jezika	2002.	dvotočka dvije točke
Stjepan Babić, Sanda Ham i Milan Moguš, Hrvatski školski pravopis	2005.	dvotočje trotočje
Josip Silić i Ivo Pranjković, Gramatika hrvatskoga jezika	2005.	dvotočka
Lada Badurina, Ivan Marković i Krešimir Mićanović, Hrvatski pravopis	2007.	dvotočka trotočka
Stjepan Babić i Milan Moguš, Hrvatski pravopis usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika	2010.	dvotočje trotočje
Stjepan Babić, Sanda Ham i Milan Moguš, Hrvatski školski pravopis usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika	2012.	dvotočje trotočje

Ante Bičanić, Anđela Frančić, Lana Hudeček i Milica Mihaljević, Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika	2013.	dvotočje (dvotočka) trotočje (trotočka)
Hrvatski pravopis, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje	2013.	dvotočka trotočka

Zaključak

Dakle, iako istoznačni nazivi u uređenome nazivlju struke nisu poželjni (usp. Bagdasarov, 2008.; Hudeček i Mihaljević, 2012.; Hrvatsko jezikoslovno nazivlje, 2020.), s obzirom na to da još nije postignuto suglasje o normativnom statusu *dvotočja* i *dvotočke*, *trotočja* i *trotočke*, nazivi se *dvotočje* i *trotočje* ne bi smjeli potiskivati iz suvremene uporabe. Riječ je o hrvatskom tradicijom potvrđenim nazivima, o nazivima koji su posljednjih trideset godina zaživjeli u uporabi, koji su tvorbena usklađeni s drugim tvorenicama toga tipa, od kojih je *trotočje*, osim u pravopisnome nazivlju, potvrđeno i u strojarskome nazivlju, a to sve govori u prilog *dvotočju* i *trotočju*.

Literatura

- Vladimir Anić, 1998., Rječnik hrvatskoga jezika, NL, Zagreb
- Vladimir Anić i Josip Silić, 1986., Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, SNL – ŠK, Zagreb
- Stjepan Babić, 1986., Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku: nacrt za gramatiku, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – NZ Globus, Zagreb
- Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš, 1994., Hrvatski pravopis, ŠK, Zagreb, 1. izdanje 1971.
- Stjepan Babić, 2002., Tvorba riječi u hrvatskome književnom jeziku, 3., poboljšano izdanje, HAZU – NZ Globus, Zagreb
- Stjepan Babić, Sanda Ham i Milan Moguš, Hrvatski školski pravopis, 2005., ŠK, Zagreb
- Stjepan Babić, Sanda Ham i Milan Moguš, 2012., Hrvatski školski pravopis usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika, ŠK, Zagreb
- Stjepan Babić i Milan Moguš, 2010., Hrvatski pravopis usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika, ŠK, Zagreb
- Lada Badurina, Ivan Marković i Krešimir Mićanović, 2007., Hrvatski pravopis, MH, Zagreb
- Artur Bagdasarov, 2008., O neujednačenosti inačičnih ostvaraja u jezikoslovnim radovima, Fluminensia, god. 20., br. 1., str. 55. – 60.
- Eugenija Barić i dr., 1979., Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika, ŠK, Zagreb
- Eugenija Barić i dr., 1995., Hrvatska gramatika, ŠK, Zagreb
- Ante Bičanić, Anđela Frančić, Lana Hudeček i Milica Mihaljević, 2013., Pregled povijesti, gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika, Croatica, Zagreb
- Dragutin Boranić (priređivač), 1911., Dra. Ivana Broza Hrvatski pravopis, Tisak i nakl. Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, Zagreb

- Dragutin Boranić, 1930., Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika, Jugoslavenska štampa, Zagreb
- Dragutin Boranić, 1947., Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika, NZ Hrvatske, Zagreb
- Željka Brlobaš i Marija Znika, 2018., Hrvatske gramatike i gramatička norma u 20. stoljeću, Povijest hrvatskoga jezika, 5. knjiga: 20. stoljeće – prvi dio, Croatica, Zagreb, str. 101 – 151.
- Ivan Broz, 1892., Hrvatski pravopis, IHJJ, Zagreb, 2014., pretisak izdanja iz 1892.
- Franjo Cipra i Adolf Bratoljub Klaić, 1944., Hrvatski pravopis, Nakladni odjel Hrvatske državne tiskare, Zagreb
- Jozo Dujmušić, 1933., Repetitorij hrvatske slovnice, vlastita naklada, Zagreb
- Josip Florschütz, 1905., Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole, Tisak i nakl. Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, Zagreb
- Sanda Ham, 2006., Povijest hrvatskih gramatika, NZ Globus, Zagreb
- Hrvatski pravopis, 2013., IHJJ, Zagreb
- Hrvatsko jezikoslovno nazivlje, 2020., IHJJ, Zagreb
- Lana Hudeček i Milica Mihaljević, 2012., Hrvatski terminološki priručnik, IHJJ, Zagreb
- Lana Hudeček i Milica Mihaljević, 2018., Normiranje hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja, Hrvatski prilozi 16. međunarodnom slavističkom kongresu, HFD, Zagreb, str. 49. – 61.
- Ljiljana Jojić (ur.), 2015., Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika, ŠK, Zagreb
- Radoslav Katičić, 1986., Sintaksa hrvatskoga književnog jezika: nacrt za gramatiku, JAZU – Globus, Zagreb
- Radoslav Katičić, 2002., Sintaksa hrvatskoga književnog jezika, 3., poboljšano izdanje, NZ Globus – HAZU, Zagreb
- Mijo Lončarić i Ante Bičanić, 1998., Hrvatski školski rječnik, Profil, Zagreb
- Tomo Maretić, 1901., Gramatika hrvatskoga jezika za niže razrede srednjih škola, Knjižarnica L. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb
- Tomo Maretić, 1913., Hrvatska ili srpska gramatika za srednje škole, 4., popravljeno izdanje, Tisak i naklada knjižare L. Hartmana (Stj. Kugli), Zagreb
- Slavko Pavešić, 1971., Jezični savjetnik s gramatikom, MH, Zagreb
- Pravopisna komisija (priredili Ljudevit Jonke – Mihailo Stevanović), 1960., Pravopis hrvatskosrpskoga jezika, Školsko izdanje, MH – MS, Zagreb – Novi Sad
- Valentin Putanec, 1976., Podrijetlo nekih novijih jezičnih termina u hrvatskom književnom jeziku: rječnik, točka, pravopis, Jezik, god. 24., br. 5., str. 141. – 149.
- Dragutin Raguž, 1997., Praktična hrvatska gramatika, Medicinska naklada, Zagreb
- Josip Silić i Ivo Pranjković, 2005., Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta, ŠK, Zagreb
- Marko Soljačić, 1938., Repetitorij hrvatskosrpske gramatike i pravopisa, Orbis, Zagreb
- Marko Samardžija, 1993., Hrvatski jezik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, HSN, Zagreb
- Školski rječnik hrvatskoga jezika, mrežno izdanje, ur. Željko Jozić, Lana Hudeček i Milica Mihaljević, IHJJ, dostupno na <https://rjecnik.hr/search/?strict=yes&q=troto%C4%8D>, pristupljeno 17. veljače 2022.
- Jure Šonje (ur.), 2000., Rječnik hrvatskoga jezika, LZ „Miroslav Krleža“ – ŠK, Zagreb

Stjepko Težak i Stjepan Babić, 1992., Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje, 8., popravljeno izdanje, ŠK, Zagreb, 12. prerađeno i dopunjeno izdanje 2000.

Adolfo Weber, 1859., Skladnja ilirskoga jezika za niže gimnazije, Beč, IHJJ, Zagreb, 2005., pretisak izdanja iz 1859.

Sažetak

Jadranka Nemeth-Jajić, Filozofski fakultet, Split
UDK 811.163.42'35:81'373.611, izvorni znanstveni rad
<https://doi.org/10.22210/jezik.2022.69.19>
primljen 2. ožujka 2022., prihvaćen za tisak 10. lipnja 2022.

In favour of the use of the terms *dvotočje* and *trotočje*

The term *dvotočje* (colon), confirmed by Croatian tradition, and the term *trotočje* (ellipsis, three dots) derived in accordance with it, have recently been pushed out of use. The paper explains the reasons in favour of the use of both these terms.

Keywords: *dvotočje*, *dvotočka* (colon), *trotočje*, *trotočka* (ellipsis, three dots)

POGLEDI NA POJAVU PURIZMA U HRVATSKOM KONTEKSTU

Igor Ivašković

Uvod

Pitanje *čistoga* i *manje čistoga* jezika često je tema ne samo unutar jezikoslovnih krugova, nego i u široj javnosti, a u hrvatskom kontekstu to pitanje u određenim razdobljima dobiva još izraženiju i političku dimenziju. U kontekstu razmatranja hrvatskih iskustava s purizmom, u jezikoslovnoj se literaturi mogu primijetiti dvije struje. Prva se uglavnom kritički i negativno odnosi prema tuđicama, a druga rado prihvaća tuđice i kritički se odnosi prema novotvorenicama. Posljedično je za tu struju poželjno približavanje hrvatskoga jezika drugim jezicima, posebice srodnim jezicima, dok prva skupina želi sačuvati, odnosno vratiti, hrvatske posebnosti koje su prema njihovu mišljenju ugrožene ili izgubljene u prošlosti.

Ovaj rad ima namjeru pridonijeti raspravi o purizmu osvjetljavanjem razlika između dvaju suprotstavljenih gledišta, prepoznavanjem metodoloških uzroka oblikovanja tih razlika.

Budući da jezik nije klasična kvantitativna materija u kojoj bi se mogao odrediti najveći broj tuđica ili jednostavno odrediti njihov udio koji bi bio prihvatljiv, stupanj do kojega će purizam ili takozvani *protupurizam* uzeti maha u stvarnosti pitanje je jezične politike. Povijest hrvatskoga jezika na sreću ili na žalost nudi pregršt primjera